

School Counselor's Role and Functions: School Administrators' and Counselors' Opinions *

Fidan Korkut OWEN **

Dean W. OWEN ***

ABSTRACT. Previous American and Turkish research has demonstrated that counselors and school administrators often have divergent attitudes and beliefs regarding the role and function of the school counselor. This study sought to investigate the perceived importance of 27 key elements of a guidance program by Turkish school counselors and administrators. Data were collected from 90 school administrators and 243 school counselors using the Counseling Opinion Questionnaire. Participants were selected from primary and secondary schools in seven Turkish cities (Ankara, Istanbul, Izmir, Samsun, Corum and Kayseri, & Yalova). Survey results for both groups were examined for significant differences and the findings are discussed.

Key Words: School counseling, counselor roles, administrators and counselors, guidance programs.

---

* Part of this article was presented EB-ACA Conference in Germany.

** Prof. Dr. Hacettepe University, Faculty of Education, Ankara, Turkey.

korkut@hacettepe.edu.tr

*** Prof. Dr. Morehead State University, Kentucky, ABD. d.owen@moreheadstate.edu

SUMMARY

Problem Statement: Previous research has demonstrated that counselors and school administrators often have divergent attitudes and beliefs regarding the role and function of the school counselor. Counselors frequently assert that despite years of training and preparation they are frustrated in performing their role because of competing demands and expectation of the school principle. Since school administrators define many aspects of the school counselor's role it is important that both the counselor and the administrator share a common view of the guidance program and the counselor's role.

Purpose of Study: This study sought to investigate the perceived importance of 27 key elements of a guidance program from the perspective of school counselors and administrators. Additionally, information was solicited in an attempt to determine how much time was expended on each of the three traditional functions of a school guidance counselor (individual student services, group services and administrative duties).

Method: Data were collected from 90 school administrators and 243 school counselors using the Counseling Opinion Questionnaire. Participants were selected from primary and secondary schools in seven Turkish cities (Ankara, Istanbul, Izmir, Samsun, Corum and Kayseri, & Yalova). Data from administrators and counselors were statistically analyzed to identify patterns of consistent and inconsistent opinions about the role and function of the school counselor and the school guidance program and to determine significant difference between administrators and counselors.

Results: The results suggested remarkably similar patterns role expectations and valued counselor activities between administrators and school counselors. An unexpected finding was the administrators presented a more favorable opinion toward the school guidance program than did the school counselors ($p < .0001$). The 10 most important guidance functions and five least important were reported by both groups. Counselors in this study report having to spend too much time on administrative and clerical tasks. When asked to indicate the extent to which the guidance program contributed to the total mission of the school there was no significant difference between administrators and counselors ($\chi^2 = 7.166$; $df = 4$; $p > .10$). Administrators and counselors both indicated overwhelmingly that guidance programs were essential or highly important to the overall school mission and role within the community

Recommendations: The Ministry of National Education, the Turkish Counseling and Guidance Association and counselor educators can still do more to develop a clear and consistent role definition for the school counselor and for the school guidance program. Expectations for time and effort distribution between counselors and administrators still needs to be more clearly defined.

Okul Psikolojik Danışmanlarının Rol ve İşlevleri: yöneticiler ve Psikolojik Danışmanların Görüşleri*

Fidan Korkut Owen** Dean W. Owen***

Öz. ABD ve Türkiye’de yapılan çalışmalar, okul psikolojik danışmanları ile yöneticilerin psikolojik danışmanın rol ve işlevleriyle ilgili farklı görüşlerde ve tutumlarda olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada Türk okul psikolojik danışmanlarının ve yöneticilerinin, okul psikolojik danışmanların rol ve işlevlerini nasıl algıladıklarının yanı sıra, bu iki grubun psikolojik danışmanların zamanı nasıl kullandıklarına ilişkin algılarının ve psikolojik danışma ve rehberlik programlarının okulun misyonunu yerine getirmedeki önemini nasıl gördüklerinin ortaya konması amaçlanmıştır. Veriler, 90 okul yöneticisi ile 243 okul psikolojik danışmanından Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Görüşler Anketi aracılığı ile toplanmıştır. Katılımcılar, yedi farklı şehirdeki ilk ve orta öğretim okullarında çalışmaktadırlar. Bulgulara göre yöneticiler okul rehberlik programlarına karşı psikolojik danışmanlardan daha olumlu bir tutum içindedirler. Bir diğer bulguya göre, psikolojik danışmanlar yönetsel görevlere fazla zaman ayırdıklarını ifade etmektedirler. Elde edilen bir diğer bulgu da yöneticiler ile psikolojik danışmanlar arasında, psikolojik danışma ve rehberlik programlarının okul misyonuna katkısı konusunda fark olmadığı, her iki grubun da olumlu düşündüğü doğrultusundadır.

Anahtar Sözcükler: Psikolojik danışmanların rol ve işlevleri, yöneticiler ve psikolojik danışmanlar, rehberlik programları.

* Bu yazı, yazarların 9-12 Kasım 2006 tarihleri arasında Almanya’da gerçekleştirilen EB-ACA konferansında sundukları sözlü bildiriye dayalı olarak hazırlanmıştır.

** Prof. Dr. Fidan Korkut Owen, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ankara, Türkiye. korkut@hacettepe.edu.tr

*** Prof. Dr. Dean W. Owen, Morehead State University, Kentucky, ABD. d.owen@moreheadstate.edu

GİRİŞ

Psikolojik danışmanların okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini yürütürken en fazla işbirliği halinde oldukları kişiler yöneticiler, öğretmenler, veliler ve diğer eğitim çalışanlarıdır. Ancak bu gruplar içinde psikolojik danışmanın yapacağı etkinlikleri en fazla etkileyen kişi okul yöneticisidir. Günlük çalışmaları sırasında psikolojik danışmanlar bazen aldıkları eğitime profesyonel olarak belirlenmiş rol ve etkinliklere uygun olmayan görevleri yerine getirmek durumunda kalabilmektedirler (Baker, 2000). Öğretimle ilgili planlama yapma, disiplin işleriyle uğraşma ya da yönetsel işlerle uğraşma psikolojik danışmanların fazlaca zamanlarını alabilmektedir. Bu görevler ise meslek derneklerince ve psikolojik danışman eğitimcileri tarafından belirlenen psikolojik danışman rolleri arasında yer almamaktadır (Schmidt, 1999; Stalling, 1991).

Amerikan Okul Psikolojik Danışmanları Derneği'ne (ASCA) göre okul psikolojik danışmanlarının öğrencilere, ana babalara, okul personeline ve topluma sağladıkları hizmetler belirli alanlardadır: Sistemli olarak okul gereksinim ve koşullarına göre hazırlanmış okul PDR programının yürütülmesini sağlama, öğrencilerin kişisel hedefleri ve gelecek planları oluşturmaları için bireysel planlama yapmalarına yardımcı olma, öğrencilerin o anki ya da gelecekteki gereksinimlerine yönelik önleyici ya/ya da müdahale biçiminde bireysel ya da grupla danışma yapma, ana babalar, öğretmenler ve diğer eğitimcilerle konsültasyon yapma, okulun diğer destek sistemlerine sevk etme, akran yardımı sağlama, bilgi sağlama gibi hizmetler vermenin yanı sıra okul PDR programlarının oluşturulması, sürdürülmesi ve iyileştirilmesine yönelik yönetsel işleri içeren sistem desteği sağlama bu belirli alanlardaki görevleri içermektedir (ASCA, 2007). ASCA'nın geliştirdiği programda psikolojik danışma ve rehberlikle ilgili olmayan işler arasında yeni öğrencilerin kayıtlarını yapmak, sınavlarda gözetmenlik yapmak, okula gelmeyenlerin mazeret kayıtlarını imzalamak, disiplinle ilgilenmek, uygun giyinmeyenleri eve geri yollamak, gelmeyen hocalar yerine derse girmek, not ortalamalarını bilgisayara girmek, öğrencilerin kayıtlarını yenilemek, koridor ve salonlarda gözetmenlik yapmak, sekreterlikle ilgili kayıt tutmak, yöneticilikle ilgili evrak işlerini yapmak sıralanmaktadır.

Psikolojik danışman eğitimcisi olan Paisley ve McMahon (2001) tarafından sözü edilen psikolojik danışmanlardan beklenen etkinlikler, ASCA'nın ek bazı noktaları içermektedir. Bunların bazıları, tüm öğrencilerin eğitimsel deneyimleri ve çıktıları için savunuculuk yapmak, okul içi ve dışındakilerle ekip çalışmalarını oluşturmak, okulun liderlik ve politika üretici grubunun üyesi olmak, risk altındaki çocuklara yoğun ve odaklanmış müdahaleler sağlamak, okulun gelişimsel ve ruh sağlığı uzmanı olmak biçiminde sıralanabilir. MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri'nin Yönetmeliği'nde (T.C. Resmi Gazete, 2001) okullarda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesinden sorumlu olanların görevleri tanımlanmıştır. Yönetmeliğin 45. maddesinde okul müdürünün, 50. maddesinde ise psikolojik danışmanın rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin görevleri sıralanmıştır. Bu maddelerden bazıları ASCA tarafından önerilen

görev listesindekilerle benzerlik göstermektedir. Yönetmeliğin 55. Maddesinde ise psikolojik danışmanlara yönetim, büro işlerinde, ders, nöbet ve sınav gibi rehberlik ve psikolojik danışmadaki hizmet alanlarıyla ilişkisiz konularda görev verilemeyeceği belirtilmiştir.

MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2006) tarafından hazırlanan ilköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programında da psikolojik danışman ile müdürlerden beklentiler belirlenmiştir. Psikolojik danışmanlardan beklenenlerden bazıları programın yürütülmesi sürecinde sınıf rehber öğretmenlerine müşavirlik etmek, gerekli kaynak, materyal ve ölçme araçlarını sağlamak, program içerisinde okul rehber öğretmenlerinin işlemesi gerektiği belirtilen kazanımlara yönelik etkinlikleri bizzat gerçekleştirmek; gerektiğinde sınıf rehber öğretmenleri ile program değerlendirmesini yaparak eksiklikleri belirlemek ve gerekli görülen önlemleri sınıf rehber öğretmeni ve okul müdürünün iş birliği ile almak; velileri program konusunda bilgilendirmek, programda okulun koşul ve ihtiyaçlarına göre gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

Baker (2000) psikolojik danışmanların elbette okuldaki temel işlevlere yardım edebileceklerini ancak öğretimin planlaması işinin diğer okul personeliyle paylaşılarak yapılması gerektiğini belirtmektedir. Disiplin ise psikolojik danışmanın güven ve açık iletişim ilkesine uymayan bir boyuttur. Çalışmalara göre yöneticiler psikolojik danışmanların görevleriyle ilgili psikolojik danışmanlardan farklı düşünmektedirler (Murray, 1995a; Stalling, 1991). Okul psikolojik danışmanlığı işlevlerinin öğrenci temelli olduğu söylene de psikolojik danışmanlara okulun ana programını geliştirmek, tuvaleti, koridoru ve salonları gözetimde tutmak gibi sekreterlik ve yarı yönetsel etkinliklerle ilgili sorumluluklar da verilebilmektedir. O nedenle de son yıllarda psikolojik danışmanların rolleri konusu sorgulanmaya ve araştırılmaya başlamıştır. Ohio'da yapılan bir çalışmada psikolojik danışmanların zamanlarının sadece % 40'ında öğrencilerle doğrudan çalışabildikleri bulunmuştur (Partin, 1993: Akt., Murray, 1995b). Başka bir çalışmada lisede çalışan psikolojik danışmanların zamanlarının çoğunu esas görevleri olmayan ders programlarını yapmaya ayırdıkları görülmüştür (Tennyson, Miller, Skovholt ve Williams, 1989). Fitch, Newby, Ballesterro ve Marshall (2001) tarafından okulda yönetici olmak üzere eğitim alan bir grupta yapılan çalışmada onların psikolojik danışmanların rolleriyle ilgili ne düşündükleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırmanın sonunda gelecekteki yönetici adaylarının dörtte biri psikolojik danışmanların disiplinle ilgilenmeleri gerektiğini söylerken yarısından fazlasının kayıt tutmaktan sorumlu olduklarını düşündükleri bulunmuştur. Yöneticilerin psikolojik danışmanların rol ve işlevleriyle ilgili ne düşündüklerini ortaya koymayı amaçlayan bir başka çalışmada 53 okul yöneticisine ulaşılmıştır (Owen, 2005). Araştırmanın sonuçlarına göre yöneticilerin çok büyük bir oranı psikolojik danışma programlarının ve etkinliklerinin okulun misyonunu yerine getirmede çok önemli olduğunu düşünmektedirler. Pasmad, Alexander, Farris ve Hudson (2003) psikolojik danışmanların görevlerini gerçekleştirirken zamanlarını nasıl kullandıklarına ilişkin

yaptıkları bir çalışmada psikolojik danışmanların yönetsel işlerden en fazla ders programlarını planlama ile uğraştıklarını bulmuşlardır.

Ülkemizde de bu konuda yapılan çalışmalardan bazıları aşağıda özetlenmektedir. Pişkin (1989) tarafından yapılan çalışmada 70 psikolojik danışman, 100 yönetici ve 100 öğretmene ideal ve gerçek psikolojik danışman rolleri sorulmuştur. Elde edilen bulgulara göre psikolojik danışmanların rollerinin belirgin olmadığı ortaya çıkmıştır. Yöneticilerin ideal ve gerçek danışman rollerine bakış açılarında anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Poyraz (1993), lise düzeyindeki 19 yönetici, 44 psikolojik danışman ve 133 öğretmene, psikolojik danışmanların yaptıkları işleri gösteren bir anket uygulamıştır. Sonuçlara göre psikolojik danışmanlıkla ilgili bazı işlerin öğretmenler ya da yöneticiler tarafından kendi sorumlulukları gibi algılandığı, daha açıkçası görevler ve rollerle ilgili bir karmaşa olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Deniz (1993) tarafından yapılan bir çalışmada psikolojik danışmanların hangi işleri yaptıklarına ilişkin bir anket hazırlanmış ve 45 yönetici, 249 sınıf öğretmeni ve 112 alan öğretmenine uygulanmıştır. Sonuçlara göre her üç grubun da psikolojik danışmanın görevi olmayan bazı işleri onlardan bekledikleri ve psikolojik danışmanlardan beklentilerinin çok yüksek olduğu bulunmuştur. Akbaş'ın (2001) 71 psikolojik danışmanla 263 yöneticiye ulaştığı çalışmasında da yöneticilerle psikolojik danışmanlar arasında rehberlik ve psikolojik danışma etkinlikleri konusunda düşük bir tutarlığın olduğu saptanmıştır. Paskal (2001) tarafından yapılan çalışmada 207 yöneticiye ulaşılmış ve yöneticilerin, psikolojik danışmanların görevlerinin ne olduğuna ilişkin algılarını öğrenmek üzere bir anket uygulanmıştır. Yöneticilerin yarısından fazlası psikolojik danışmanların görevleri arasında bir öğretmenin derse gelmemesi halinde derse girmesi, sınavlarda gözetmenlik yapması, velilere çocuklarının devamsızlığı ile ilgili bilgi vermesi ve okuldaki bazı yazışma işlerini yapması gibi görevler yer almaktadır. İlgi çekici biçimde yöneticiler; psikolojik danışmanların görevleri arasında çalışma becerilerini geliştirmeye yardım etme, mesleklerle ve üst eğitim kurumları ilgili bilgi verme ve kötü disiplin kayıtları olanlarla sosyal ve/veya psikolojik olarak ilgilenmenin yer almadığını düşünmektedir. Özaydın (2001) 31 yönetici, 33 psikolojik danışman ve 84 öğretmene psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri ile ilgili görüşlerini sormuştur. Özellikle yöneticilerin rehberlik hizmetleri ne "kötü" ne de "harika" bulmadıkları sadece makul buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Yöntem (1999) okullardaki rehberlik uygulamalarında karşılaşılan sorunlar üzerine yaptığı çalışmasında okul psikolojik danışmanların görev, yetki ve sorumluluklarının belirgin olmayışının yanı sıra yönetici ile psikolojik danışmanların yeterince işbirliği içinde olmadıkları sonucunu da elde etmiştir. Nazlı da (2007) araştırmasında okul yöneticilerinin psikolojik danışma hizmetlerini yeterince bilmedikleri sonucunu elde etmiştir.

Bu çalışmada önceki çalışmalardan farklı olarak sadece psikolojik danışmanların rol ve işlevleri üzerinde durulmamış, bunun yanı sıra psikolojik danışmanların zaman kullanımları ile psikolojik danışma etkinliklerinin okulun amacını gerçekleştirmedeki önemi üzerinde de durulmuştur. Araştırmanın genel amacı okul yöneticileri ile psikolojik danışmanların, psikolojik danışmanların rol ve

işlevleri ve işle ilgili zamanı nasıl kullandıklarına ilişkin görüşleri ile rehberlik programlarının okulun misyonunu yerine getirmedeki önemi konusunda ne düşündüklerini ortaya koymaktır. Bu amaçla dört soruya yanıt aranmaktadır.

1. Psikolojik danışmanların ve yöneticilerin psikolojik danışmanların rol ve işlevlerine ilişkin görüşlerini arasında fark var mıdır?
2. Psikolojik danışmanların ve yöneticilerin, olağan bir haftada psikolojik danışmanların zamanlarının ne kadarını bireysel çalışmaya, ne kadarını grupla çalışmaya ve yönetsel işlere ayırmaları gerektiğine ilişkin görüşleri arasında fark var mıdır?
3. Psikolojik danışmanların bireysel çalışmaya, grupla çalışmaya ve yönetsel işlere ne kadar zaman ayırmaları gerektiğini düşündükleri ile gerçekte ne kadar ayırdıkları arasında fark var mıdır?
4. Psikolojik danışmanların ve yöneticilerin okul rehberlik programlarının okullarının misyonlarını yerine getirmedeki önemi konusundaki görüşleri arasında fark var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmaya katılan bireyler : Veriler ağırlıklı olarak Ankara'dan elde edilmişse de İstanbul, İzmir, Samsun, Kayseri, Çorum ve Yalova illerinde çalışan yöneticiler ve psikolojik danışmanlardan da veri toplanmıştır. Çalışmaya 90 yönetici, 243 psikolojik danışman olmak üzere toplam 333 kişi katılmıştır. Okullarda psikolojik danışman olarak çalışanların 148'inin (%61) PDR/EPH programlarından, 41'inin (%17) psikoloji, 32'sinin (%13) eğitim bilimleri bölümlerinden 22'in ise (%9) farklı programlardan mezun oldukları anlaşılmaktadır. Katılımcıların cinsiyetleri, çalıştıkları okulun düzeyi, eğitim düzeyleri ve çalışma yılları açısından özellikleri Tablo 1 de özetlenmiştir.

Tablo 1 Katılımcıların Demografik Özellikleri

	Cinsiyet	Okul düzeyi	Eğitim Düzeyi	Çalışma yılları	Toplam
Psikolojik danışmanlar	128 (%53) Kadın 115 (%47) Erkek	161 (%66) İÖÖ 82 (%34) OÖ	208 (%86) Lisans 33 (%13) YL 2 (%1) PhD	20 (%22) 1-5 yıl 32 (%36) 6-10 yıl 22 (%24) 11-15 yıl 16 (%18) 16 ve + yıl	243
Yöneticiler	32 (%36) Kadın 58 (%64) Erkek	32 (%36) İÖÖ 58 (%64) OÖ	74 (%82) Lisans 16 (%18) YL	36 (%15) 1-5 yıl 88 (%36) 6-10 yıl 68 (%28) 11-15 yıl 59 (%21) 16- + yıl	90

Veri Toplama Aracı ve Veri Toplama Süreci: Owen (2005) tarafından ASCA'nın okul psikolojik danışmanlarının rol ve işlevleriyle ilgili sıralaması ölçüt alınarak hazırlanan Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Görüşler Anketi, dört kısımdan oluşmaktadır. Katılımcıların demografik bilgilerinin sorulduğu ilk kısımdan sonra, ikinci kısımda psikolojik danışmanın rol ve işlevleriyle ilgili, "tamamen gereksiz" den "son derecede gerekli olan" a doğru 7'li

dereceli olarak işaretlenecek 27 madde yer almaktadır. Bu kısımdan alınabilecek puan aralığı 27-189'dur ve yüksek puan psikolojik danışmaya yönelik daha olumlu görüşe sahip olmanın göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Ankette üçüncü kısımda bireysel, grupla ve yönetimle ilgili çalışmalar biçiminde sınıflandırılan psikolojik danışmanların üç geleneksel işlevin her birine, işlerin görece daha yoğun olduğu dönem başı gibi dönemlerin dışındaki olağan bir haftada yüzde kaç oranında zaman ayırdıkları sorulmaktadır. Ayrıca bu bölümde psikolojik danışmanlar için bu zaman kullanımının idealinin ne olduğunu düşündükleri ve gerçekte ne kadar zaman kullandıklarını öğrenmeye yönelik soru da bulunmaktadır. Son kısımda ise katılımcıların PDR programlarının okul misyonu için "temel ve kritik derecede önemli" bulunmasından "önemsiz" bulunmasına doğru giden beşli derecelemeden birini seçmeleriyle ilgili soru bulunmaktadır.

Anketin çevirisi ve Türkiye'nin koşullarına uyarlanması Korkut tarafından yapılmış ve üç uzmanın değerlendirmesinden sonra anket son haline getirilmiştir. Anketin orijinalinde ikinci kısım için yapılan analizde iç tutarlık katsayısı .92 olarak bulunmuştur (Owen, 2005). Bu araştırma grubuyla yapılan güvenilirlik çalışmasında anketin ikinci kısmıyla ilgili olarak Cronbach's Alpha katsayısı .83 olarak elde edilmiştir. Veriler SPSS 13 programı aracılığı ile analiz edilmiştir. Bu amaçla okul psikolojik danışmanları ve yöneticilerin görüşlerinin karşılaştırılması için değişkenlerin özelliklerine bağlı olarak t testi ve kaykare testi kullanılmıştır.

Analiz ve Sonuçlar

Araştırmanın bulguları, sırasıyla üç kısımda verilecektir. Psikolojik danışmanların ve yöneticilerin, psikolojik danışmanların rol ve işlevlerine ilişkin görüşleriyle ilgili bulgular ilk kısımda sunulmaktadır. İkinci kısımda psikolojik danışmanların ideal ve gerçek zaman kullanımlarıyla ilgili bulgular ve son kısımda bu etkinliklerin okulun misyonunu geliştirmedeki rolü konusunda psikolojik danışman ve yöneticilerin görüşlerini karşılaştıran bulgular verilmektedir.

Psikolojik danışmanların rol ve işlevlerinin ne kadar gerekli olduklarına ilişkin psikolojik danışmanların ve yöneticilerin görüşlerini anlamak amacıyla, yöneticilerin ve psikolojik danışmanların 27 maddeye verdikleri puanların toplamından elde edilen Psikolojik Danışma ve Rehberliğe İlişkin Görüş İndeksi-PDRGI (Counseling Opinion Index) hesaplanmıştır. Yöneticilerin PDRGI ortalaması 155.00 standart sapması 21.98 iken psikolojik danışmanların PDRGI ortalaması 145.09, standart sapması 18.07 olarak bulunmuştur, Psikolojik danışmanlarla yöneticilerin PDRGI ortalamalarının karşılaştırıldığı t testi sonucunda, yöneticiler lehine anlamlı bir fark bulunmuştur ($t = 3.827$, $df: 135$, $p < 0.0001$). Tablo 2'de yöneticiler ve psikolojik danışmanların en önemli buldukları, on psikolojik danışman rol ve işlevlerinin listesi sunulmaktadır. Bu liste psikolojik danışmanların ve yöneticilerin ifadeler bazında aldıkları en yüksek puanlar dikkate alınarak oluşturulmuştur.

Tablo 2. Yönetici ve psikolojik danışmanlara göre en önemli bulunan psikolojik danışman rol ve işlevleri

<u>Yöneticiler</u>	<u>Psikolojik danışmanlar</u>
Öğrencilere konuşmak için güvenli ve güvenilir bir ortam sağlamak	Öğrencilere konuşmak için güvenli ve güvenilir bir ortam sağlamak
Öğrencilerin iyilik hallerini (iyi oluşlarını) artırmak	Öğrencilerin iyilik hallerini (iyi oluşlarını) artırmak
Öğrencilerin kurumsal ya da gelişimsel geçiş dönemlerine yardımcı olmak	Öğrencilerin amaçlarını ve başarılarını artırmak için öğretmen ve velilere müşavirlik yapmak
Öğrencilerin amaçlarını ve başarılarını Artırmak için öğretmen ve velilere müşavirlik yapmak	Okuldaki kriz durumlarına müdahale etmek
Öğrencilere empatik iletişim kurma becerilerini kullanmak	Kriz durumlarında öğretmenlerle işbirliği yapmak
Kriz durumlarında öğretmenlerle işbirliği yapmak	Öğrencilerin kurumsal ya da gelişimsel geçiş dönemlerine yardımcı olmak
Gerektiğinde farklı danışma teknikleri kullanmak	Etrafta öğrencilerin havale edebileceği yerleri bilmek
Okul yönetimi, RAM, Okul Aile Birliği üyeleri ve varsa çevredeki gençlere yönelik merkezlerle işbirliği yapmak	Gerektiğinde farklı danışma teknikleri kullanmak
Okuldaki kriz durumlarına müdahale etmek	Okul yönetimi, RAM, Okul Aile Birliği üyeleri ve varsa çevredeki gençlere yönelik merkezlerle işbirliği yapmak
Öğrenmelerini artırmak için öğrencilere doğrudan aralanabilecekleri hizmetler	Öğrencilere karşı empatik iletişim kurma becerilerini kullanmak

Tablo 2’de görüldüğü gibi birer madde dışında her iki grubun da, dokuz rol ve işlev konusunda hem fikir oldukları görülmektedir. Yönetici ve psikolojik danışmanlara göre en az önemli olan beş psikolojik danışman rol ve işlevlerine bakıldığında ise son iki maddenin yer değiştirmesi dışında tamamen aynı olduğu görülmektedir. Her iki grupta da okulda akran desteği programı oluşturmak ve uygulamak 23. sırada, okul ile toplum kuruluşları arasında bağlantı işlevi görmek 24. sırada, öğrencilerin kayıtlarını tutma ve dosyalarını korumak 25.sırada, kayıt ve program yapma işlerine yardım etmek yöneticiler için 26, psikolojik danışmanlar için 27.sırada yer almaktadır.

Zaman kullanımıyla ilgili psikolojik danışmanlarla yöneticilerin, psikolojik danışmanların bireysel çalışma, grupla çalışma yapmak ile yönetimle ilgili işlere yardım etmek için zamanlarının ne kadarını ayırmalarının daha iyi olacağına ilişkin görüşleri karşılaştırılmıştır. Anket doldururken zaman görev alanlarına verilen toplam zamanın %100 olması gerekirken bu konuda yapılan toplamın 100’ün çok

üstünde ya da altında olması gibi bazı yanlışlıklar ile boş bırakılmalar nedeniyle bu değışkende dikkate alınan veri sayısı 192 psikolojik danışman ve 68 yönetici olmak üzere 260'a düşmüştür. Tablo 3'de bu iki grubun, psikolojik danışmanların zamanlarını nasıl kullanmaları gerektiğine ilişkin yüzdeler biçimindeki görüşlerinin ortalamaları karşılaştırılmaktadır.

Tablo 3. Psikolojik danışmanların ve yöneticilerin zaman/etkinlik oranlarının karşılaştırılması

	Psikolojik danışmanlar	Yöneticiler	t –testi
Bireysel çalışmalar	52.83 (15.25)	48.44 (16.76)	2.370 *
Grupla çalışmalar	34.28 (14.39)	37.37 (14.23)	-1.197
<u>Yönetimle ilgili işler</u>	<u>14.71 (11.63)</u>	<u>16.84 (12.75)</u>	<u>-0.976</u>

* p<. 01

Tablo 3'de de görüldüğü gibi sadece bireysel danışma yapmak gibi bireysel çalışmalara ayrılması gereken zaman konusunda iki grup arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Psikolojik danışmanlar, yöneticilere göre bu tür etkinliklere daha fazla zaman ayırmaları gerektiğini düşünmektedirler. Grupla yapılan çalışmalarda yönetsel işlere ayrılması gereken zaman konusunda her iki grup da benzer düşünmektedir. Psikolojik danışmanların ideal zaman kullanımı ile gerçekte kullandıklarını düşündükleri zaman dilimleri ile ilgili verdikleri yüzdelerin ortalamalarının karşılaştırılması ise Tablo 4'de verilmektedir.

Tablo 4. Psikolojik danışmanların ideal zaman/gerçek zaman kullanımlarının karşılaştırılması

	İdeal zaman	Gerçek zaman	t –test
Bireysel çalışmalar	53.05 (14.43)	47.82 (18.83)	-2.720 *
Grupla çalışmalar	33.85 (13.75)	32.19 (14.43)	-1.055
<u>Yönetimle ilgili işler</u>	<u>14.47 (11.53)</u>	<u>20.63 (16.88)</u>	<u>3.753 **</u>

* p<.005, ** p<.000

Tablo 4'de de görüldüğü gibi psikolojik danışmanların ideal zaman kullanım oranlarıyla gerçekten ayırdıkları zaman arasında bireysel danışmalar ve yönetsel işlerle uğraşma açısından anlamlı fark vardır. Daha fazla bireysel danışma yapmaları gerektiğini düşünmelerine rağmen buna daha az zaman ayırabilmektedirler. Bunun yanında yönetsel işlere daha az zaman ayırmaları gerektiğini düşünmelerine rağmen bu tip işlere daha fazla zaman ayırdıkları görülmektedir. Psikolojik danışma ve rehberlik programlarının okulun misyonuna katkılarına ilişkin iki grubun görüşleri beşli dereceleme üzerinden Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5: Psikolojik danışmanların ve yöneticilerin PDR programlarının okul misyonunu gerçekleştirmedeki önemine ilişkin görüşleri

Önem sıralaması	Psikolojik danışmanlar	Yöneticiler
Temel (kritik öneme sahip)	108 (%47)	53 (%62)
Önemli	68 (%30)	21 (%24)
Kullanışlı (olduğu için önemli)	41 (%18)	11 (%13)
Önemli değil	8 (%4)	0 (%0)
Gereksiz (önem taşımıyor)	3 (%1)	1 (%1)

İki boyutlu kay kare testi sonucuna göre ($\chi^2 = 7.166$; $df = 4$; $p > .10$) psikolojik danışmanların ve yöneticilerin, PDR programlarının önemi ile ilgili görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Anlamlı bir fark bulunmasa da tablodan da anlaşılacağı gibi yöneticilerin (%86) ve psikolojik danışmanların (%77) çok büyük bir kısmı PDR programlarının kritik derecede önemli ya da önemli olduğunu düşünmektedirler.

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmada psikolojik danışmanların rol ve işlevleri konusunda psikolojik danışmanların ve yöneticilerin neler düşündükleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Sonuçta okul yöneticilerinin psikolojik danışmanların rol ve işlevlerine yönelik görüşleri psikolojik danışmanlarınkinden daha olumlu bulunmuştur. Bu bulgu Nazlı'nın (2007) bulgusu ile çelişirken Güven (2003) tarafından yapılan bir araştırmada elde edilen psikolojik danışmanların sorumluluklarını yerine getiriyorken yöneticiler tarafından yaptıklarının anlaşıldığını ve desteklendiğini belirten bulguyla paralellik göstermektedir. Araştırmada bu sonucun elde edilmesinin nedenlerinden birisi okul yöneticilerinin sosyal kabul edilebilirlik eğilimine kapılmaları olabilir. Öte yandan bu durum, son zamanlarda Milli Eğitim Bakanlığı'nın verdiği hizmet içi eğitimlerin bir sonucu olarak okul yöneticilerinin PDR hizmetlerinin önemini içselleştirmelerinden kaynaklandığı biçiminde açıklanabilir. Bunun yanı sıra Türkiye'deki psikolojik danışmanların rol ve işlevlerinin fazla belirgin olmaması (Doğan, 2000; Korkut, 2007, Yöntem, 1999) psikolojik danışmanların bu rol ve işlevlerin ne olduğu konusunda karmaşa ve engellenme yaşamalarına neden olabilmektedir. Anketi doldururken psikolojik danışmanların maddelerde ifade edilen etkinliğin rolleri ve işlevleri arasında olup olmadığını sorgulayarak okumaları ve kararsız kalmaları, bu rol ve işlevlere daha az olumlu olarak bakmalarının nedenlerinden olabilir. Bir başka neden ise ASCA ve ilgili literatüre dayandırılarak oluşturulan ve bu çalışmada kullanılan listenin, MEB tarafından 2001 yılında yayınlanan yönetmelikte belirlenen 19 görevle kısmen örtüşmesi ve yönetmelikteki görev listesinin net olmaması da olabilir. Psikolojik danışma ve rehberliğe ilişkin hangi etkinliklerin, başka deyişle hangi rol ve işlevlerin daha önemli bulunduğu ile ilgili listeye bakıldığında hem psikolojik danışmanların hem de yöneticilerin görüşlerinde büyük bir benzerliğin olduğu

görülmektedir. Bu listenin ortaklıklarına bakıldığında hemen hemen hepsinin aktif, doğrudan öğrencilere yönelik hizmetler ve müdahaleler olduğu görünmektedir. Bu durum her iki grubun da doğrudan hizmetleri dolaylı hizmetlerden daha fazla önemli buldukları biçiminde yorumlanabilir. Psikolojik danışmanların ve yöneticilerin en az önemli buldukları psikolojik danışma ve rehberlik görevleri daha çok okul toplum ilişkisi ile yönetimle daha ilgili olan maddelerdir. Bu da her iki grup için okul toplum ilişkisiyle, yönetim işlerinin psikolojik danışmanlardan fazla beklenmediği anlamına gelmektedir. Burada ilgi çekici olan nokta, bu bulgunun okullarda psikolojik danışmanların gerçekte yönetsel işleri ideal bulduklarından daha fazla yapmaları ile ilgili bulguyla çelişmesidir. Yöneticiler aslında psikolojik danışmanların bu tür işleri çok daha az yapmaları gerektiğini düşünüyor gibi görünmektedirler.

Zaman kullanımıyla ilgili psikolojik danışmanlarla yöneticiler arasında bireysel danışmalara ayrılması gereken zaman konusunda farklılık olsa da grupla çalışmalar yapmaya ve yönetsel işlere zaman ayırma konusunda iki grup arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yöneticiler daha fazla zaman aldığını düşünerek bireysel işlere daha az zaman ayrılması gerektiğini düşünüyor olabilirler. Bir başka açıklama okul psikolojik danışmanlarının en fazla zamanı bireysel görüşmelere ayırdıklarını belirtmelerine rağmen bu etkinliğe daha fazla zaman ayırmayı istemeleri, kendilerinin önleyici ve geliştirici işlevlerini geriye atarak çare bulucu işlevlerini daha öne çekmelerinin bir göstergesi olma olasılığıdır. Yönetsel işlere ayrılması gereken zaman konusunda her iki grup arasında anlamlı farkın olmaması, psikolojik danışmanların yönetsel işlere ayırmaları gerektiğini düşündükleri zaman ile yöneticilerin onlardan bekledikleri arasında büyük fark olmadığını göstermektedir. Psikolojik danışmanların okullardaki işlevlerini yerine getiriyorken daha önce sözü edilen üç temel görev alanına ne kadar zaman ayırmalarının daha iyi olacağına ilişkin bir oran vermek zor olsa da ilk iki görev alanına ağırlıklı olarak zaman ayırmaları gerektiği belirtilmektedir (Baker, 2000). Bu anlamda bakıldığında bu bulgular çok çelişkili olmayabilir. Psikolojik danışmanların zaman kullanımıyla ilgili ideal olarak düşündükleri ile gerçekte kullandıkları zaman arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Psikolojik danışmanlar, bireysel etkinliklere daha fazla zaman ayırmaları gerektiğini düşünmelerine rağmen daha az zaman ayırdıklarını; yönetsel işlere daha az zaman ayırmaları gerektiğini düşünüyorlarken daha fazla zaman ayırdıklarını düşünmektedirler. Bu da yurtdışında yapılan bazı çalışmalarla tutarlı görünmektedir. Şöyle ki ABD’de de okullarda sekreterlikle ilgili işleri yapacak biri olmadığında hemen psikolojik danışmana başvurulmaktadır (Fitch, Newby, Ballesterro ve Marshall, 2001). Zaman kullanımıyla ilgili olarak katılımcıların bireysel algıları sorulduğu için elde edilen bulguların bu durum göz önüne alınarak yorumlanmasında fayda vardır.

PDR programlarının okul misyonunu yerine getirmede katkıları konusundaki bulgulara bakıldığında psikolojik danışmanlar ve yöneticiler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuç, psikolojik danışmanların ve yöneticilerin, PDR programlarının okulun misyonunu yerine getirme konusunda kritik derecede önemli ya da önemli olduğunu düşündüklerini ortaya koymaktadır. Başka deyişle, her iki

grup da PDR programlarının önemi konusunda aynı fikirdedirler. Okul yöneticilerinin de okuldaki PDR programlarının, okulun hedeflerine ulaşmasında önemli olduğunu düşünmeleri, psikolojik danışma mesleğinin etkililiğine ilişkin olarak da olumlu görüşlere sahip olduklarının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Araştırmanın bulgularına bakıldığında psikolojik danışmanların, yöneticilere göre kendi rol ve işlevleriyle ilgili daha az olumlu algılara sahip oldukları görülmektedir. Bu durum, derslerde literatüre dayalı olarak oluşturulan ideal psikolojik danışman rol ve işlevlerinin üzerinde fazla durulmasıyla açıklanabilir. O nedenle PDR eğitimi sırasında rol ve işlevlerden söz ederken ideal olandan söz ederken aynı zamanda, belirsizliklerine rağmen MEB'in psikolojik danışmanlardan beklentileri üzerinde daha fazla durulması anlamlı olabilir. Bunun yanı sıra, derslerde kullanılmaya başlanılan halen çalışmakta olan psikolojik danışmanlardan, okullarda onlardan hangi rol ve işlevlerin daha fazla beklendiğinin belirlenmesi de işe yarayabilir. Okullarda çalışan psikolojik danışmanların daha ekonomik ve etkili yanları olan grup çalışmalarından çok bireysel çalışmalara daha fazla zaman ayırmak istemeleri, eğitimleri sırasında çare bulucu işlevlerinin fazla vurgulanmasının bir sonucu olabilir. Son yıllarda PDR'nin çare bulucu işlevi göz ardı edilmese de önleyici ve geliştirici yanı sıra daha fazla vurgulanmaya başlamıştır. Öyle ki Juntinen ve Atkinson'a göre (2002) 21. yüzyılın psikolojik danışmanları ve diğer ruh sağlığı çalışanları, normal insan gelişimini sağlamak ve problemleri önlemeyle ilgili taktikler geliştirmekle daha fazla zaman harcayacaklardır. Bu nedenle çare buluculuğun yanı sıra bu iki işlevi de vurgulayan bir eğitimin verilmesi daha anlamlı olabilir. Araştırmada psikolojik danışmanların yönetsel işlere ideal olandan daha fazla zaman ayırdıklarını düşündüklerinin bulunması, yöneticilerin onlardan daha fazla yönetsel işler beklediklerinin göstergesi gibi görünmektedir. Psikolojik danışmanların rol ve işlevleriyle ve psikolojik danışma programlarının önemiyle ilgili genel olarak olumlu görüşlere sahip olsalar da yöneticilerin MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nin (2001) 55. maddesine uymaları konusunda bazı eğitsel ya da yasal çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Akbaş, S. (2001). ilköğretim ve ortaöğretim okullarındaki Rehberlik Hizmetlerinin Yürütülmesinde oluşturulan işbirliğinin incelenmesi (Adana Örneği). Çukurova Üniversitesi, Eğitim Bilimleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- ASCA (2007). 17 Haziran 2007 tarihinde www.schoolcounselor.org adresinden ulaşılmıştır.
- Baker, S. B. (2000). *School counseling for the twenty-first century* (3rd ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Deniz, Z. (1993). Liselerdeki yönetici, sınıf öğretmeni ve ders öğretmenlerinin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin beklentilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi, İnönü Üniversitesi, SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Doğan, S. (2000). The historical development of counseling in Turkey. *International Journal for the Advancement of Counseling*, 22, 57-67.
- Fitch, T., Newby, E., Ballesterio, V. ve Marshall, J.L. (2001). Counselor preparation: Future school administrator's perception of school counselor's role. *Counselor Education and Supervision*, 41, 89-99.
- Güven, M. (2003). Psikolojik danışmanların okul yöneticileriyle ilişkilerini değerlendirmeleri. VII. Ulusal PDR Kongresinde sunulan bildiri. 9-11 Temmuz 2003, Malatya.
- Juntunen, C.L. ve Atkinson, D.R (Ed) (2002). *Counseling Across the life Span: Prevention and Treatment*. Sage Publications.
- Korkut, F. (2007). Counselor education program accreditation and counselor credentialing in Turkey. *International Journal for the Advancement of Counseling*. 29 (1), 11-20.
- MEB (2006). Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan İlköğretim ve Orta öğretim Rehberlik Programı, 25 Mayıs 2007 tarihinde www.orgm.meb.gov.tr sayfasından elde edilmiştir.
- Murray, B. A. (1995a). Principals: Proponents of high school guidance programs. *NASSP Bulletin*, 79, 64-68.
- Murray, B. A. (1995b). Validating the role of the school counselor. *School Counselor*, 36, 229-233.
- Nazlı, S. (2007). Okul yöneticilerinin rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini algılamaları. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 26., 281-290.
- Owen, D.W. (2005). School administrators' perceptions of counselor roles and functions. *Journal of Kentucky Counseling Association Journal*, 24(1), 55-59.

- Özaydın, A. (2001). Resmi ilköğretim okullarında yönetici, rehber öğretmen ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre rehberlik uygulamaları, Yıldız Teknik Üniversitesi, SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Paisley, O. P., ve McMahon, G. (2001). School counseling for the 21st century: Challenges and opportunities. *Professional School Counseling*, 5(2), 106–115.
- Parsad, B., Alexander, D., Farris, E., ve Hudson, L. (2003). High school guidance counseling, *Elementary and Secondary Education: Educational Statistic Quarterly*. 25. mayıs 2007’de http://nces.ed.gov/programs/quarterly/Vol_5/5_3/3_4.asp sayfasından elde edilmiştir.
- Paskal, K. (2001). İlköğretim okulu müdürlerinin bu okullarda görev yapan rehber öğretmenlerin görevleri ve rehberlik hizmetleri ile ilgili bilinçlilik düzeyleri, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Pişkin, M. (1989). Orta dereceli okullarda görevli, yönetici, öğretmen ve danışmanların ideal ve gerçek danışmanlık görev algıları, Ankara Üniversitesi, SBE, Yüksek Lisans Tezi.
- Poyraz, A. (1993). Ankara ortaöğretim kurumlarında personelin rehberlik hizmetleri ile ilgili görevleri kabullenme durumu, Gazi Üniversitesi, SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Schmidt, J. J. (2003). *Counseling in schools: Essential services and comprehensive programs*. Boston:Pearson Education.
- Stalling, J. E. N. (1991). The role of the school counselor as perceived by school counselors, principals, and superintendents. Abstract from: Dissertation Abstracts Online: Accession No.: AAG9137441.
- T.C. Resmi Gazete (2001). 17 Nisan 2001 tarih, 24376 sayılı Resmi gazetede yayınlanan MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği.
- Tennyson, W.W., Miller, G.P., Skovholt, T.M., ve Williams, R.C. (1989). How they view their view their role: A survey of counselors in indifferent secondary schools. *Journal of Counseling and Development*, 67, 399-403.
- Yöntem, D.Z. (1999). Liselerdeki yönetici ve öğretmenlerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin beklentileri, *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 24 (257) .

